

Poštnina plačana v gotovini

Posamezna številka stane 4 din

25
LETNIK

MENTOR

1937 - 1938
ŠTEVILKA 5

Vsebina 5. številke:

Ksaver Mesko, Odpustimo 129 / Emmanuel Kolman, Pesem v prozi 130 / Silvija Sardenko, Krekova slika 131 / Janko Mlakar, Spomini 132 / Jože Dular, Studentje ob Krki 137 / Prof. dr. Silva Trdina, Srečanje z osebnostmi 141 / Dr. Joža Debevec, Obiski pri naših upokojenih profesorjih 142 / Lojze Grozde, Rad bi imel ... 146 / Vlado Jagodič, Sinji sport 147 / Nove knjige 149 / Poimenki 151 / Zanke in uganke 152.

Uredništvo lista: Prof. dr. Joža Lovrenčič, Ljubljana, Zrinskega c. 7. — Na uredništvo se pošiljajo vsi rokopisi in dopisi, ki so namenjeni za objavo v listu. — Rokopisi se ne vračajo. — Uprava je v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7. — Na upravo se naslavlja vsa naročila in reklamacije.

Mentor izhaja v Ljubljani med šolskim letom v začetku meseca. — Izdaja ga Prosvedna zveza v Ljubljani (odg. Vinko Zor, Ljubljana, Sv. Petra cesta 80.) Urednik prof. dr. Joža Lovrenčič. — Tiska tiskarna Tiskovnega društva v Kranju.

Celoletna naročnina za dijake Din 30., za druge in zavode Din 40. Posam. številka Din 4.—. Plačuje se naprej. — Stev. ček. računa pri poštni hranilnici v Ljubljani 14.676. — Naročnina za Italijo: Lit. 10.— za dijake, Lit. 15.— za druge; za Avstrijo: S 4.— za dijake, S 6.— za druge. — Plačuje se po italijanskih, oziroma avstrijskih čekovnih položnicah „Katoliških misijonov“ v Grobljah pri Domžalah. — Naročnina za Ameriko 1 dolar, za vse druge kraje vrednost 4 švic. frankov. — Poverjeniki dobivajo za vsakih 10 plačanih izvodov enajstega zastonj. — Plačati pa morajo vso naročnino za vse naročene izvode pred izidom šeste številke vsakega letnika.

Od 3% — 5%

Vam obrestujemo prihranke, ki jih naložite pri nas.

Kratkoročna posojila

dajemo pod ugodnimi pogoji.

Za vse naše obveznosti

jamči z vsem premoženjem in davčno močjo Dravske banovine.

Hranilnica Dravske banovine

Celje

Ljubljana

Maribor

Ksaver Meško:

Odpustimo

Zbudila sta me luč in govorjenje.

Ne da bi se zganil, sem napol odprl oči in pogledal po sobi. In sem videl: na mizi gori svetilka, sredi sobe stoje oče, mati in sosed Martin.

„Otroci so pač otroci.“ je govoril oče s svojim vedno resnim in mirnim glasom, ki pa se mi je zazdel danes vendar za spoznanje drugačen, še resnejši, če ne žalostnejši. „Ne zagovarjam našega, kaznovan je bil, kakor je zaslužil. A da tako napadaš mater, ki za to ne more, ni bilo prav.“

„Vem, da ni bilo prav.“ je pritrdjeval sosed. „A glej, Tonek, s sejma sem prišel, preveč sem se ga spet nalezal. Ta prekleta pijača! Vsega me zmeša, pa sam ne vem, kaj delam. In dekle je jokalo, morda bolj, kakor je bilo treba. Pa me je premagalo. A glejte, sosedi smo, nikoli še ni bilo tožbe med nami.“

Prisluhnil sem pozorneje, nemirneje. — Tožijo se! Res, oče je bil pred dnevi v Ormožu. Je šel tožiti? Nikoli še nisem slišal, da bi bil imel s kom tožbo. A zdaj toži? — Vroče mi je postalo: zaradi mene! Na paši smo se s sosedovimi otroki sporekli. Pa mi je sosedova Anica iz ključovalnosti zlomila žveglo, ki mi jo je naredil iz ljubja starejši brat. V jezi sem jo udaril z bičem po golih nogah. Zakričala je, sesedla se. Iokaie je odšla z manjšo sestro domov. Na nesrečo je prav tedaj prišel njen oče s sejma. Precei vinjen. In je pridrvel gor na hrib, kjer je videl mojo mater delati na njivi. Napadal jo je, vlečil po njivi, tepel jo. Malo pred porodom mojega najmlajšega brata je bilo to.

Zdaj mi je leglo moje zlo dejanje s podvojeno težo na srce: slišal sem, kakšne posledice je rodilo.

„In glej, Martin, mati je v drugem stanju. Veš sam, kaj bi moglo iz teh reči priti. Zdrava tako ni posebno.“

„Vem, vem. Če bi bil trezen, bi bil že pomislil. A saj veš, Tonek, vino še ni storilo nikoli kaj prida.“

„Menda pa le ne bo tako hudo, kakor sem mislila.“ je mirila mati in si s predpasnikom brisala solze. — „Pa bi le pustili te tožbe, sami poti bodo.“

„Kdo pa rad hodi okoli sodnij!“ se je branil oče. „A zavoljo tebe, otroka in ljudi. Od vseh strani so videli in slišali.“

„Bodo le več govorili, če bomo letali v Ormož.“ je skušala vplivati nanj mati. „Lepše se bo zdelo ljudem, če se mirno sporazumemo.“

„Dobri sosedi smo si bili.“ je skušal tudi Martin. „Tonek, pozabimo in si bodimo spet dobri. Pojdi v Ormož, ustavi tožbo.“

Napeto, z drhtečim srcem sem gledal očeta, se li bo dal preprostiti. Stal je pred sosedom, precej majhnim, velik, kosten, resen. Nalahko je je odkimal z drobno glavo.

„Zmetno, žmetno. Toliko dela. Oranje je tako zaostalo.“

„Pa pridem jaz orat.“ se je ponujal sosed.

„Kaj bi!“ je ugovarjala mati. „Čehaki (fantje) so že močni, bodo že ti.“

„Prosim te, Tonek, kakor se Boga prosi.“

Vsi so pomolčali, kakor bi pričakovali zadnje odločilne besede.

Videl sem, kako je oče zamišljeno gledal mimo soseda in mimo matere nekam čez mizo, tja proti božjemu kotičku, kjer je viselo staro razpelo.

In z nekoliko tišjim glasom, kakor bi stežka trgal besede iz sebe, je on, ki nam ni mnogo govoril o Bogu, a je ves Bogu živel, čez čas počasi spregovoril: „V božjem imenu, pa si odpustimo, kakor Bog nam odpušča.“

Prišli so v življenju dogodki, ki so me ranili v globočino srca. In se mi je zdelo, da skoro ni mogoče odpustiti in pozabiti. Tedaj sem se spomnil tistega resnega moža — malokdaj sem ga videl smehtljajočega, glasno smejati se ga nisem slišal nikoli — našega očeta. In sem si rekel ob spominu nanj in na dogodek tistega jutra:

„Odpusti, kakor Bog tudi tebi odpušča.“

Emanuel Kolman:

Pesem v prozi

Moja duša je struna, ki bije veter ob njo. Moja duša je godba, ki mi poje iz sanj. Ko roža je, ki večno dehti, Ko pravljica je iz davnine.

O, vem, da je v meni mrak. In vem, da je v meni luč.

Ta luč mi sveti, ko hodim v temne globine globoko vase. Njenj plameni so topli, topli...

Ti si jo prižgal v meni, O — hvala Ti, Vsevidni, Vsevedni, Vsedobri!

Jaz bom ugasnil, a moja luč bo sijala skozi temne in žalostne dni.

Krekova slika

Osebni vtisi in spomini.

VIII.

Kjer je bilo treba preveč ceremonij, ali od strani gostitelja ali od strani gosta, tam Kreka navadno niste videli. Ni se odzval vabilu na mojo novo mašo. „Novomašna svatba“, mi je pisal, „je sicer ena izmed najlepših ceremonij našega vernega ljudstva; vendar mene sedaj ne bom tam. Ne reci: Noče! Ampak poslušaj: Ne morem. Važen pot in shod imam pred seboj. Spominjaj se me in summo montis Domini. Bog ti daj srečo! Tvoj — “

Ker ni mogel priti k novomašnemu slavlju, je prišel na Posavje k mojemu slovesu ob odhodu na prvo službo.

Prijatelji in sorodniki so sedeli ob dolgi, slovesno pogrtnjeni mizi v gostilni „Pri Urbančku“. Veselo razpoloženje vseh, sem mislil, bo prav za Kreka.

En stol je bil prazen. Zunaj je silno deževalo. Ne bo ga!

„Ni mi dano, da bi ga za slovo videl na onem kraju, kjer sva se prvič videla in pozdravila osebno!“ sem potožil gospodinj, ki nam je pripravila odhodnico. Ne mislim na večerni obed, ampak na „večerni prizor“, ki sta ga v dvogovoru odigrali dve deklici, hčerki naše gostiteljice. Zunaj je deževalo vedno močnejše. Vendar je prišel.

Kreku na ljubo se je „prizor“ ponovil ob njegovem že poznem prihodu.

„To je torej tvoje slovo?“ se je obrnil Krek k meni. „Dialog je tvoj. Ko sem ga poslušal, sem iskal in našel geslo za tvojo muzo. To naj bo: ‚Za nežnost, mir, tihoto.‘ ‚Golob in lastovka‘ — tako je bil naslov dialoga — je res kakor simbol za tvoje prihodnje pesniško delovanje.“

„Ako tako reče naš Krek, ne smem oporekati, marveč le želiti in delati, da bi bilo tako!“ sem odgovoril svojemu dragemu gostu.

Kako je Krek globoko čutil, jasno razsojal in daleč mislil.

Pri vsem tem govorjenju in gostovanju se je zgodila gostiteljici ponovna neljuba nerodnost. Ponovno je namreč pri nalivanju kozarcev pozabila napolniti čašo, ki je stala že dalje časa prazna; zakaj izrečenih je bilo že več zdravic. Čaša pa je bila Krekova. Gospodinja se je z menoj vred prestrašeno zganila, da je mogla biti tako malo pozorna nanj, ki smo ga najdlje čakali.

„Ko bi Vi tega ne zapazili, bi ne bilo za Vas nič neprijetnega!“ je Krek ljubeznivo pomirjal ženo. „Mene pa je hotel Bog na tihem opozoriti: Čas je že, da postaneš abstinent. A danes bodi še en napitek!“

Ne sicer zato, vendar kmalu na to je Krek res postal abstinent.

IX.

„Značaji, ki jih moreš zares spoštovati, so postali vedno redkejši. Zares spoštovati moreš le to, kar ne išče samega sebe. Priznati moram, da sem to vrsto nesebičnih značajev našel v svojem življenju samo

tam, kjer se najde človek, ki sloni takorekoč sam v sebi na verskem temelju, neodvisno od časa in njegovega duha in znanja." Tako je sodil Goethe o značajnih ljudeh.

Vse to se je strnilo in kazalo v Krekovem delu in življenju. Komur je mogel in hotel storiti dobro, mu je storil, ne glede na lastno korist ali škodo, ne glede na svoj dobiček ali svojo izgubo.

"Ti pojdeš študirat v Rim!" me je presenetil z nepričakovano napovedjo. "Sem že govoril s škofom. Conclusum est — !"

"Kaj boš imel ti od tega? Predober si. Ne morem ti vračati tvojih dobrot!"

"Ali mar dela Krek za povračilo? Potem naj takoj spreže!"

"Vem, da ne! Toda hvaležnost mora misliti na to."

"Povedali so mi, da imaš pretežno službo. Ti si prešibko zgrajen. In pesnik mora sprejeti nove vtise in videti nova obzorja. Kaj bi le kinkal!"

"Kaj še nisi šel?" se je začudil, ko sem ga zopet obiskal.

"Danes odhajam."

"Bal sem se že zate, da te kdo drug prehiti."

"Vsi dogodki in doživljaji mojih zadnjih let mi pričajo o tvoji dobroti in ljubezni. Dovolj, da ti k slovesu izrečem ime, ki vse pove: O, moj predragi oče!"

Čutil sem, da sem mu to izrekel s prisrčnim ganotjem in tudi njegovo oko se je zarosilo. Tudi Krek je imel svoje tihe trenutke.

"Za spomin," sem nadaljeval, "ti morem dati samo en dar, samo ta sklep, da se bom skušal tudi po tvojem zgledu vmisliti in vživeti v druge, prav v duhu tvoje nesebične ljubezni."

"Ne govori: po mojem zgledu!" me je zavrnil Krek. "Ali nimava oba zgled najvišje nesebične ljubezni pred seboj?"

In s pogledom mi je pokazal na križ. A takoj je postal ves domač.

"A sedaj sedi! Ali si fizilovec? Danes je petek. Po bratovsko bova delila." Cilka je prišla in pogrnila mizo.

(Dalje.)

Janko Mlakar:

Spomini

»Licejke«

Ako bi „Mladiko“ primerjal steklenici, bi lahko rekel, da je imela liberalno, ali če hočete, napredno „etiketo“. Nekateri, ki vse črno vidijo, so celo trdili, da je naravnost brezverska šola.

Pa ni bilo tako. Jaz sem se na nji prav dobro počutil, da, skoraj boljše kakor pri Sv. Jakobu. Učiteljice so bile verne, pridne, vestne in so me celo podpirale pri verski vzgoji otrok. Tudi deklice so bile večinoma dobre in so rade imele verouk, čeprav so bile nekatere izmed njih iz rodbin, ki niso bile veri in Cerkvi prijazne.

V šoli smo se držali tako cerkvenega leta, da je vsak, ki je stopil v razred, takoj spoznal, da so tu otroci katoliške vere. O božiču smo

imeli po vseh razredih jaslice, v majniku šmarnice, pa se nihče ni nad tem „pohujševal“. Nadzornik Hubad nas je zaradi jaslic celo pohvalil. Skratka, kot katehet sem na tej šoli užil veliko duhovnega veselja.

Moj naslednik je pa po vojski imel na Mladiki marsikatero bridko uro. Med učenkami je dobil otroke, ki so bili doma naravnost protiversko vzgojeni.

Ko je neko uro pripovedoval v prvem razredu o Jezusu, se kar na celem oglasi neka deklica in pravi: „Mamica je pa rekla, da so to, kar nam pripovedujete o Jezusu, same izmišljene čenče.“ Ko jim je pa naslikal trpljenje v peklu, je zvedel v istem razredu, da so si pekel izmislili duhovniki, da z njim ljudi strašijo. Tudi to je povedala „skrbna“ mamica svoji nadebudni hčerkici.

Tako rušijo pogosto starši doma, kar zida katehet v šoli. Potem se pa čudijo, da imajo slabe, nepokorne otroke. Čemu bo pa otrok ubogal, če pa ni ne Boga ne pekla, če je pa tako prijetno ne ubogati in se ni treba bati ne časne ne večne kazni?

Čudno, ko je isti katehet v šoli otrokom pojasnil, da angeli, ki so jih videli na Miklavževem večeru v Narodnem domu, niso bili pravi, je pa dregnil v sršenovo gnezdo, in to prav pri tistih mamicah, ki so učile svoje otroke, da so zgodbe sv. pisma „čenče“. Šle so k ravnatelju Jugu in ga zatožile, da otrokom jemlje veselje.

Jug gospodu ni nič o tem omenil, ker je vedno taktno napram učiteljstvu postopal. Samo meni je izrazil željo, da bi povedal svotemu tovarišu, naj pusti otrokom to „lepo iluzijo“ o angelih v Narodnem domu.

Lepo prijazno izražene želje mu seveda nisem spolnil. Jaz vendar nisem mogel reči katehetu Lederhasu, naj otroke pouči, da je razen devetih v sv. pismu naštetih angelskih zborov še deseti, namreč tisti, ki se prikazujejo v Narodnem in drugih domovih.

Česa vsega se nekatere mamice ne spomnijo! Torej, o Jezusu naj katehet otrok ne pouči, ker spada to med „izmišljene čenče“, pač naj pa s svojo veljavo potrdi, da so s perotni ozaljšane deklice res pristni angeli, ki so pravkar iz nebes prišli.

Nekatere mamice so sploh jako urne za pritožbe. Tudi mene so tožile, to pa pri Macherju.

Do znanega dekreta Pija X. o zgodnjem sv. obhajilu otrok so hodile zlasti deklice jako pozno k prvemu sv. obhajilu. Nekatere so bile že tako velike, da bi človek lahko mislil, da gredo k poroki, ko jih je videl svatovsko belo oblečene iti v cerkev. Zato sem imel prva leta, ko sem se trudil, da bi izvedel papežev dekret, velike boje z mamicami, ki se niso mogle sprijazniti z mislijo, da bi njihovi otroci že v prvem ali drugem razredu pristopili prvikrat k angelski mizi. Nekatere so pa šle kar naravnost k Macherju in se pritoževale čez „katehetovo sitnost“. Macher je bil pa v tem oziru pameten mož.

Nekega dne je prišla k njemu imenitna dama ter ga prosila, naj me pouči, da nimam nikake pravice njenega „Fifice“ siliti k prvemu obhajilu.

„Jaz sem hodila,“ je podprla svojo pritožbo, „v ‚Innere Schule‘ (notranja šola) k uršulinkam, pa sem šla k sv. obhajilu šele v šestem razredu, pa tudi Fifice ne pustim prej.“

Macher jo je zavrnil prav po gorenjsko:

„Gospa, ne delajte katehetu sitnosti! Papež je zapovedal, da morajo otroci že v prvem ali drugem šolskem letu k obhajilu; kaj pa hoče katehet drugega storiti, kakor da uboga?“

In Fifi je šla potem brez vseh nadaljnjih zaprek k sv. obhajilu.

Imel sem pa res velike sitnosti, preden je bil v tem oziru led prebit. Kadar sem povedal v šoli, da se bo treba pripravljati za prvo sv. obhajilo, so mi večinoma „podale izjavo“, da jih mamice ne puste.

„Prav, le povejte doma, da ne bom pustil nobene k sv. obhajilu, ki je lena, zabita in še tako neumna, da se ne more za sv. obhajilo naučiti. Kar je pridnih in pametnih, te bodo pa vse šle.“

V nekaj urah so se že vse oglasile, da pojdejo. Mamice pač nočejo imeti lenih, zabitih in neumnih otrok...

Na liceju se pa nisem tako dobro počutil kakor na Mladiki, zlasti prva leta, ko sem imel vedno kak razred, ki mi je grenil življenje. Nekatero učenke — pa teh ni bilo veliko — so bile že od doma glede vere brezbrizno ali celo sovražno razpoložene, druge so se pa navzele tega nasprotstva z branjem veri sovražnih knjig in listov, ali pa z občevanjem z ljudmi, ki smatrajo menda za dolžnost, da sejejo v mlada deklška srca strupeno seme verske brezbriznosti, če ne celo sovraštva do vere.

Težko mi je bilo učiti, razlagati in navajati k verskemu življenju v razredu, če sem videl na nekaterih obrazih prezirljiv nasmeh ali izraz upornosti. Res, med licejkami so bile tudi dobre in verne, pa te niso razreda oblikovale, ker so bile krotke in mirne ter so potrpele, če so jih njihove „naprednejše“ tovarišice zasmehovale.

Nekoč mi je Macher povedal, da je imel v četrtem liceju namesto mene „pridigo“.

„Od Mice (njegova hčerka) sem zvedel, da so dve sogojenki zaradi njune pobožnosti druge zasmehovale, pa sem jim nekoliko glave izmil. Mislim, da jima bodo sedaj dale mir.“

Jaz sem jim potem naredil še eno „pridigo“, ter tudi tistim nekoliko „izmil glave“, o katerih sem vedel, da so verne, pa so imele premalo poguma, da bi svoji tovarišici branile pred prostaškimi napadi.

Krotkost je sicer lepa čednost, kakor tudi ponižnost in miroljubnost. Toda kadar gre za dobro stvar, takrat je pa treba odločno nastopiti, kar navadno precej zaleže. To mi je jasno pokazal slučaj z Olgo, ki je prišla leto pozneje v isti razred, v katerem je Macher „pridigoval“.

Bila je kongreganistinja, edina v razredu, in je to tudi očitno kazala, in sicer s tem, da je nosila tudi v šoli na verižici krog vratu kongregacijsko svetinjo. Takrat so namreč nosile deklice verižice z različnimi obeski. V nižjih razredih so imele navadno svetinje z Marijino podobo, v višjih se je pa pri eni ali drugi morala nebeška

Mati umakniti kakšni pasji glavicici ali pa celo prešičku, v katerega je dotična deklica imela več zaupanja kakor v Marijo.

Olga je morala sprva marsikatero slišati, česar pa ni mirno spravila. S svojim odločnim nastopom si je kmalu pridobila ves razred. Vse brez razločka so jo imele rade. To sem spoznal iz tega, kako so z njo občevali.

Kongregacije takrat še niso bile tako razširjene kakor danes. Na liceju je bilo vsega skupaj samo kakih pet ali šest kogreganistinj, ki so hodile v stolno kongregacijo. Bile so pa „Nikodemi“. Nihče ni vedel zanje, niti součenke ne. Nekoč, že med vojsko, je pa Macher nekaj slišal o tem zvoniti ter naravnost zahteval, naj mu povem, ktere so v kongregaciji. Pri tej priliki sva se z ravnateljem prvikrat in zadnjikrat sprla, pa še to samo za eno uro.

„Jaz odločno zahtevam, da mi poveš imena,“ je rekel nekam osorno.

„Če bi ti manj odločno zahteval, bi ti jih povedal. Ker pa govoriš tako, kakor bi bil to kak zločin, da so v kongregaciji, jih pa ne povem.“

„V kongregacijah se uganja politika.“

„Da, pa nebeška. Voditelj uči kongreganistinke, naj bodo staršem dobri otroci, v šoli pridne in ubogljive učenke, ter jih navaja k poštenemu, lepemu življenju, k ljubezni do Boga in domovine. To je vsa politika. To ti pa še lahko izdam, da so med našimi kongreganistinkami večinoma same odličnjakinje.“

Macher se s tem odgovorom sicer ni zadovoljil, kongregacije pa pozneje ni nikdar več omenil. Zato jo je pa moj nadzornik za verouk dr. Gruden. On je pa „zahteval“, naj jo ustanovim za licejke.

„Seveda,“ sem mu rekel, „da nas bo v nji z menoj vred sedem. Delaj za licej reklamo, da bodo dajali taki starši svoje otroke k nam v šolo, ki jih hočejo imeti v kongregaciji, pa ti jo takoj ustanovim.“

Tudi dr. Gruden mi ni pozneje nikdar več omenil kongregacije.

Bili so takrat taki, ki so imeli licej kar naravnost za brezversko šolo. Jaz sem sicer svoje licejke marsikaterikrat oštel, pri drugih sem jih vedno branil. Neko leto je šlo za to, da bi bil dobil licej od deželnega odbora podporo. Pa mi je poslanec Žitnik pri neki priliki kar odkrito rekel, da se deklea na liceju slabo vzgajajo.

„Treba je samo videti, kako se te „frklje“ na ulici obnašajo.“

Jaz sem pa „frklje“ vzel v bran in po pravici. Povedal sem mu med drugim, da se jako moti, če misli, da je vsaka „nobel“ oblečena „punca“, ki se izzivajoče obnaša na cesti, licejka, ker je v Ljubljani še dosti drugih „nobel“ oblečenih „frkelj“. Slednjič sem Žitnika prepričal, da so licejke veliko boljše, kakor nekateri o njih mislijo.

Branil sem jih pa z mirno vestjo, ker smo res vsi brez izjeme gledali na to, da niso „flankirale“ okrog, zlasti še s fanti, kje tam po Večnem potu ali po kakih drugih samotnih potih v tivolskem gozdu, seveda tudi ne po ljubljanskih ulicah.

Licejkam so še pred vojsko učenke drugih šol rade očitale, da se „afnajo“. Zakaj ta očitek, res ne vem. Če jih primerjam s tem, kako se dijakinje dandanes oblačijo, so bile naše gojenke pred vojsko in

med vojsko naravnost preprosto oblečene. Svilenih oblek, nogavic in lakastih čevljev ni nobena nosila. Kadar so bile v „paradi“, so bile belo oblečene od čevljev do klobuka, pa ne v svilo.

Sicer se mi pa zdi, da je nekoliko ničemurnosti v obleki, če je ni preveč, napaka, ki se pri ženskem spolu še najlaže prenese. Gotovo je snažno in okusno oblečena deklica bolj prikupljiva, kakor taka, ki hodi okrog vsa skuštrana in zanemarjena.

Na eno tako se še prav dobro spominjam. Dasi iz dobre hiše, se je nalašč tako oblačila, da je s svojo zanemarjeno zunanostjo vzbujala celo pozornost. Trdila je, da je vzvišena nad vsako modo in nad „cunjami“, katere druge nase obešajo, ker nimajo nič v glavi. Pozneje sem jo videl med visokošolci pri neki demonstraciji. Šla je v prvih vrstah razoglava in vsa skuštrana, da so ji lasje kar vihrali, in kričala. Nekaj takih deklet, pa moraš pritrditi Schillerju, ki je rekel: „Da werden Weiber zu Hyänen“. Seveda bi na drugi strani človek prav tako mislil, če bi videl trop žensk z našminkanimi lici in rdeče pobarvanimi ustnicami, samo da bi v tem slučaju moral zamenjati hijene z mandrili...

Ženske imajo včasih čuden okus. Nekoč me je na pošti, ko sem kupoval znamke, nagovorila neka mlada dama kakor starega znanca. Bila sva si res znana, saj sem jo učil enajst let. Pa je bila „pomalana“, da sem jo komaj spoznal. Ustnice je imela kakor živo oglje, da sem se nehote nekoliko nazaj pomaknil. Pa se bi ji ne bilo treba prav nič mazati. Bila je vedno čedna in prikupljiva kot otrok, kot deklica, in bi bila tudi še sedaj kot gospa, če bi pri svoji slikarski umetnosti ne zamenjavala platna z — obrazom. Pravijo, da tako zahteva moda, da mora imeti dama, ki hoče biti količkaj moderna, vsaj ustnice pobarvane. Seveda, moda, to vam je kruta gospa, ki jo je treba ubogati, čeprav — boli.

V novejših časih nosijo dame večerne obleke tako dolge, da se po tleh vlečejo. Da ne porabijo preveč blaga, puste hrbte gole. Vse pa kaže na to, da bodo pariški „stvaritelji“ mode kmalu prišli do tega, da ni lepo, če je tako velika ploskev, kakor je hrbet kakšne dame, zlasti še če je nekoliko rejena, popolnoma prazen. Zato ga bodo najbrž ukazali — tetovirati. In dame, ki bodo hotele biti moderne, se bodo prav gotovo podvrgle tej proceduri, čeprav bo precej mučna.

Slišal sem, da se že dobe tudi dijakinje, ki se „malajo“. Da si kaka jesenska dama, ki hoče v svoji neumni preprostosti goljufati leta in smrt, zamaže svoj veli in zgrbančeni obraz kakor zidar star razpokan zid, bi se človek še ne čudil, da si pa gre mlado dekle kvariti nežno kožo in ustnice z rdečilom in drugimi sredstvi, tega pa res ne razumem, za to sem pač premalo moderen...

Licej se je po vojski spremenil v žensko gimnazijo. Zato dijakinje te gimnazije niso več licejke marveč gimnazijke. Zdi se mi pa, da se jih staro ime „licejke“ še vedno trdovratno drži, čeprav se je glas o njih jako poboljšal.

(Dalje.)

Študentje ob Krki

Zgodba iz osmošolskega življenja.

IV.

Kljub temu je teklo življenje naprej.

Režiser Jože je razdelil vloge za „Divjega lovca“. Izbral je primerne igralce in pričeli so z rednimi vajami. Ob sredah in petkih popoldne so se zbirali v samostanski dvorani. Takrat se je Marko prelevil v divjega lovca, Janez je postal vaški berač Tonček, Jasna pa brhko gorenjsko dekle, ki je bila smrtno zaljubljena v divjega lovca Janeza. In tako so se spremenili vsi po vrsti. Vsak se je po svojih močeh vživel v vlogo in v kratkem času se jim je posrečilo pod spretno režiserjevo roko na odru pričarati novo življenje, ki je bilo na Markovo veliko srečo pomaknjeno skoraj sto let v preteklost in ni niti od daleč dišalo po suhoparni šolski učenosti.

Marko se je vživel v vlogo z dušo in telesom. Posebno takrat, ko sta bila divji lovec in Majda sama. Kako rad bi Majdino ime spremenil v Jasno, kako rad bi ji povedal še mnogo, mnogo več, kot pa govori divji lovec Janez. Povedal bi ji vse, kar ga teži, vse bi ji razkril in potem bi ga morda razumela. Morda si potem ne bi bila samo prijatelj, bila bi si vse več...

Toda Marko se je boril sam s seboj. Kakor je želel, da bi ji razkril svojo ljubezen, se je tega le bal. Kaj če ga zavrne? Ali mu ne bo potem še stokrat težje? Sedaj ima vsaj svetlo upanje. In upanje je nekaj velikega, je njegova opora v težkih urah. O, ko bi se nekoč uresničilo!

Igralci in igralki so se zbirali v oblačilnici. Smejali so se, zbijali šale, si povedali po študentovski navadi mnogo neumnega in malo pametnega. Zabava, veselje, smeh! Kdo bo pri vajah mislil na žalostne in resne stvari.

Nekoč je pogovor nanesel na ljubezen. In Janez je povedal svoje mnenje. „Študentovska ljubezen, smešno!“ je zamahnil z roko in se ironično posmejal. „Resnično, smešno in še neumno povrh. Fant naj išče dekle, ko ima službo v rokah!“

Marka, ki je sedel poleg Jasne, so te besede zabolele. Mislil je, da bo vsaj pri Janezu našel razumevanje za svojo bolečino, a je sprevidek: da se je motil. Toda pri nadaljni debati je ostal Janez s svojim mnenjem osamljen. Čemu ne bi smel biti študent zaljubljen? To je vendar nekaj lepega in romantičnega. In profesorji preganjajo zaljubljenca. Kako prijeten občutek ima potem študent, če jih v njihovi gorečnosti ukane. Že zaradi tega je vredno, da je mlad človek zaljubljen. Posebno dekleta so se ogrevale za to.

„Če je tako, pa pojdite v nedeljo na trg in lovite fante!“ jih je zbodel Janez.

„Nam ni sile! Sicer pa cvet ni še nikoli zletel k metulju,“ ga je pikro zavrnila Jasna. „Kaj res mislite, da bomo letale za vami?“

Dekleta so se smejala, fante so obstali v zadregi.

„Prvo dejanje, Smeja, Majda, dekleta!“ je klical režiser v dvorani.

„Jože naju kliče,“ je dejal Marko Jasni, ki se je zapletla v oster pogovor z Janezom. „Na vrsti sva! Pojdi, da naju ne bodo čakali.“

Prijel jo je za roke in odvedel za kulise. V glavi mu je bila sedaj samo ena misel: Cvet še ni nikoli zletel k metulju! — Le čemu še čaka?

„Jasna!“ ji je rekel.

„Kaj je, Marko?“

„Ti ne veš... morda niti ne slutiš...“

„Kaj? Saj te ne razumem, kaj bi rad.“

„Ah...“ Marku se je izvil dolg vzdih.

„Tako čuden si zadnje čase. In zamišljen. Kaj te je tisti ukor tako potrl? Beži no! Študent ne sme poznati žalosti in tak fant, kot si ti, še najmanj.“

„Kaj ukor?“ je dejal Janez. „Jasna, ti me ne razumeš. Vse skupaj se mi zdi nesmiselno, včasih čutim, da sem sam sebi odveč.“

„Potem si zaljubljen. Kar priznaj, da si,“ se je zasmejala Jasna.

„Jaz... jaz ne... kdo to pravi? Najprej službo, potem...“

„Janez, Majda! Kje sta? Začnimo vendar!“ je kričal režiser v dvorani.

„No, vidiš, zdaj si pa ti pozabil na igro.“ Prijela ga je za roko in potegnila na oder.

„Poglej ga, Jože!“ je smeje se rekla tovarišu režiserju. „Marko pravi, da je vse skupaj nesmiselno in da sam sebe ne razume.“

„Nič zato, da bo le vlogo razumel,“ je rekel Jože, ves zatopljen v svoje delo.

„Ah, Jasna, tebi je vse skupaj šala in burka,“ je zamišljeno odvrnil Marko.

„Kaj hočeš, da postane tragedija?“

„Pustita zdaj svoje pogovore, bosta imela potem dovolj časa!“ je zahteval režiser. „Začnimo! Na desni strani sekate fantje piruhe. Dekleta na levo! Torej začnite! Anka! Veseleje! Veseleje! — Premalo življenja v kretnjah! Več razgibanosti!“

Jože jih je podil z enega konca odra na drugega, jim popravljal kretnje in besede, se nad posrečeno stvarjo razveselil in se jezil obenem, ker so igralci vse, kar so le mogli, obrnili na smešno stran. Smeh takrat, ko je bilo resno, in obratno. Jože je kričal nad njimi, jim povedal, da bo pustil vse skupaj, a vse je le malo zaleglo. Študentske krvi ni lahko ugnati.

Marko je stopil na oder. In je igral, igral tako, kot je znal le on. Vloga ga je vsega prevzela. Pozabil je na pogovore v oblačilnici, na Jasno, ki ga noče razumeti, na tovariše, ki so zbijali iz svojih vlog šale, pozabil celo, da je na odru. Samo igral je, igral z dušo in telesom. In režiser se je čudil in mu ni bilo žal, da je dal Marku glavno vlogo.

Po tretjem dejanju so imeli kratek odmor. Režiserju Jožetu je šlo nekaj narobe zaradi scenerije v zadnjem dejanju, pa je vse skupaj nagnal v oblačilnico, da ga ne bodo motili pri njegovem delu.

„Ko vas pokličem, pričnemo s četrtem dejanjem. Pa več resnosti, prosim!“ jim je zaklical in se zatopil v svoje risbe in načrte.

Odšli so v oblačilnico. Marko in Jasna sta ostala za kulisami.

Marko ji je boječe pogledal v oči.

„Tako čudna si. Vedno me zbadaš,“ ji je rekel mehko.

„Jaz?“ se je začudila.

„Saj me nočeš razumeti,“ ji je očital.

„Ničesar mi nisi povedal.“

„Kaj misliš, da naj ti povem? Ne vem, če bi me poslušala?“

„Seveda, saj sva prijatelja. Janezu in Majdi ni treba imeti skrivnosti med sabo.“

„Jasna!“

„No, povej vendar.“

„Jasna... jaz... jaz... Ljubim te!“ je zašepetal in jo prijel za roko.

Jasna se je preplašeno odmaknila.

„Ti, Marko? Ne, saj ni mogoče, ne smeš!“ je rekla in mu iztrgala roko. „Saj si sam prejle dejal: najprej službo, potem šele...“

„Jasna,“ je dahnil.

„Tudi jaz... ne morem... ne smem... nočem! Oprosti, Marko!“

Vsa zmedena je odhitela v garderobo.

Marko se je naslonil na zid. V glavi mu je šumelo. Vse polno misli se mu je nagnetlo v njej. Samo rešitve ni bilo od nikoder. In ni slišal, kdaj ga je klical režiser.

Janez ga je šel iskat za kulise. Na njegovem obrazu je spoznal, da se je odločilo nekaj važnega.

Potem so igrali četrto dejanje. Marko je stisnil zobe, pogoltnil žalost in zaigral kot še nikoli. In prav v srce mu je seglo in bilo mu je težko, da bi jokal, ko je ponavljal besede divjega lovca: „Majda, prav mi je! Zakaj sem segel po roži, do katere ne morem! Majda, ti utegneš biti še srečna, jaz bom srečen, ko padem...“

*

Od tistega dne je hodil Marko kot zgubljen po šoli in po mestu. Za nič mu ni bilo mar. Niti Janez ga ni mogel potolažiti.

„Ne obupaj, Marko!“ mu je dejal nekoč. „Vse to je, ker si se prepozno zaljubil. V peti bi prestal prvo ljubezen, kot sem jo jaz, pa bi bil drugačen. Potem ne bi danes tako občutil.“

„Pusti me, Janez.“

„Saj bi te, ampak sam boš še utonil v žalosti.“

„Ni mi do šal.“

„Glej ga! Jaz bi na tvojem mestu rajši zapel ono: Pojdem na prejo, ko ptiček na vejo, saj me ne mara ljubica več... Se spomniš, kako sva jo prepevala po semiških zidanicah? Takrat si pel, ko ti ni bilo potreba, danes, ko bi moral — molčiš! Pa še to ti povem. Jasna je tvoja prva ljubezen, zadnja ne!“

„Prva in zadnja!“ je odsekal Marko.

„Naj bo, če danes tako želiš. Čas te bo izpremenil.“

„V ljubezni ne!“

„Pusti, Marko! Nekoč boš še vesel, da se je tako izteklo. Tudi če bi te Jasna ljubila, bi šla vidva čez dve, tri leta narazen. Študentke pa večna ljubezen! Smešno! Vsak veter jih nagne. Njim ni dosti do resnih stvari!“

Marko je gledal prijatelja. Tako čuden je včasih, tako daleč od njega, da se zdi Marku, da ga sploh ne razume. A drugikrat mu je tako blizu, da bi ga objel in nosil na rokah od veselja in sreče, ker sta se našli dve tako sorodni duši.

Marko je poslušal prijatelja. Saj navsezadnje ne govori nespamentno. Morda ima celo prav. In Janez je govoril dalje in da so na svetu še vse hujše preizkušnje, kot je ponesrečena prva ljubezen. A vendar? Besede so lepe, toda težko je verjeti jeziku, kadar govorj srce drugače.

„Ne pravi vsakemu, da te boli. Meni lahko poveš, drugim ni treba. Ne bi te hoteli razumeti, kakor bi te najbrž jaz ne razumel, če ne bi sam prestal ljubezni. Z jasno pa bodi tovariš, nič več. Razumeš? Pa ne drži se tako žalostno! Govori z njo, kot da ne bi bilo nikdar nič med vama,“ je učil Janez Marka.

„Poskusil bom, a ne vem, če bom mogel.“

Janez ga je udaril po rami.

„Moraš! Si razumel, kaj sem ti rekel? Moraš!“

In odšla sta čez Kapiteljski Marof na kolodvor. Danes popoldne nimata nika-kega sestanka niti skušnje za igro, zato se bosta odpeljala s prvim popoldanskim vlakom. Počasi sta stopala po cesti med kostanji in preden sta zavila okoli hriba, sta se oba hkrati ozrla.

Ustavila sta se in gledala. Pred njima je ležalo mesto, zelen pas Krke okoli nje in onkraj reke zlatorumen gozd, ki se je ponekod prelival v rjavo in svetlo-rdečo barvo. Njive pod njima so bile že prazne, vse hiše in oba čerkvena stolpa sta se svetila v novembrskem soncu. Bila je pozna jesen, taka kot je na Do-lenjskem vedno: lepa in razkošna.

„Marko!“ se je nenadoma domislil Janez.

„Kaj je?“

„Danes sem slišal, da bodo ustanovili na gimnaziji literarni krožek.“

„Kaj potem? Boš tudi ti zraven?“

„Jaz ne, nimam smisla za to! Pač pa so mi rekli, naj povem tebi,“ je odvrnil Janez.

„Ne boni! Nič več ne bom pisal.“ je grenko dejal Marko.

„Boš! Če ne pisal, pa poslušal. Škodilo ti ne bo!“

Janezov „boš“ je bil tako prepričevalen, da je Marko nehote prikimal, kljub vsem neprijetnim spominom na literarne polome.

„Kaj pa šola in matura?“ je zaskrbljeno vprašal Marko. „Čas beži.“

„In ga je še vedno dovolj,“ se je zasmejal Janez. „Pojdi, kdo bo sedaj mislil na maturo?“

In odšla sta po cesti proti postaji.

*

Prvo soboto v decembru je dijaško društvo „Vesna“ vprizorilo v Prosvetnem domu „Divjega lovca“, ljudsko igro s petjem v štirih dejanjih.

Veliki lepaki, ki so jih narisali študentje, so vabili ljudi k predstavi. In študentje niso pozabili omeniti, da so se vse vloge, vsa režija, scenerija in petje v dijaških rokah.

Tisto soboto se je dvorana spei napolnila. Prišlo je mnogo profesorjev, prišel je celo direktor, nadalje prošt in dva kanonika, nekaj važnejših svetnih dostojan-stvenikov, prišli so številni meščani, ki so zasedli vsa mesta v parterju in na galeriji. Dijaštvo pa je zvrha napolnilo stojišče.

Vsi igralci so položili na igro vse svoje moči; zaigrali so resnično in prísrčno. In prizori med Janezom in Majdo so marsikomu izvabili solze iz oči.

„Dobro so se odrezali!“ je dejal prošt po zaključku igre.

„Taki igralci ne delajo sramote zavodu,“ je pripomnil direktor.

„To so dečki! Iz njih bo še kaj!“ je rekel najstarejši profesor na gimnaziji.

„Ah ta mladina!“ je smeje se vzdihnil gvardijan.

„Nije bilo loše!“ je zaključil oceno šef žandarmerijske stanice.

Divji lovec Janez in njegovo dekle Majda pa sta dobila dva lepa šopka rdečih nageljnov. Pred zaveso jima je izročilo dekletce ob navdušenem ploskanju.

Marko je vzel šopek. Ni bil ne vesel niti žalosten. Vedel je, da cvetje ni od Jasne, pa mu je bilo vseeno. Razdelil je nageljne med dekleta, samo enega je obdržal v spomin... V spomin na uspeh na odru ali v spomin na svojo prvo nesrečno ljubezen? Tega ni vedel. In bilo mu je v srcu težko in veselo ob enem.

(Dalje.)

Srečanje z osebnostmi

Že večkrat me je kdo pomiloval, če je zagledal velike kupe rdečih zvezkov na mojem pisalniku, češ, to mora biti muka s takimi naloga-mi! Včasih jih je res preveč, ponavadi pa se tega dela veselim. Kdor nima dosti stikov s študenti, si niti predstavljati ne more, kako zani-mivo in zabavno, včasih pa tudi kar napeto in celo poučno čtivo so njihovi spisi. Niso tako neumni in otročji, kakor dostikrat sodimo o njih. Veliko so že doživeli in včasih prav samostojno motre svet.

Ali vas zanima, s katerimi osebnostmi so se srečali moji četrtošolci in kaj so mi o njih napisali v zadnji nalogi?

Matija je v letošnjih počitnicah pri koči Murki pod Stolom nale-tel na Finžgarja. Pa ga ni poznal, a po lepi domači šegi ga je pozdra-vil kar po kmečko: „Dober dan, oče!“ Pisatelj se je nasmejal: „Bog daj! Oče pa nisem in menda tudi nikoli ne bom.“ Bistri fant mu je ugaljal, da je sprožil pomenek: „Odkod pa si, fantič?“ ga je prijazno vprašal. „Iz Kranja.“ „Tako, tako,“ se je zamislil Finžgar in začel ci-tirati prve stavke znane pesmi, ki poje o starem Kranju. In nato: „No, ker pa že vem, odkod si, bi pa še rad vedel, čigav si?“ „Matič-kov Matija,“ se je odrezal študent. „Čudno, pa vendar prav čedno ime,“ je menil pisatelj. „Toda, še sem radoveden, zakaj se pravi pri Vas „pri Matičku“?“ Matija ni bil v zadregi. Hitro je obrazložil: „Odkar pomnijo, so se pri naši

hiši prvorojenci imenovali Matije. Ljudje so jih nato prekrstili v Matičke, njih imetje pa v Matičkovino.“ Tedaj je izpregovoril Finžgar: „Le ponosen bodi na to ime, ker je slovensko in ker si tudi ti Slovenec! Zavedaj se, da smo Slovenci tisti narod, ki na njegovo bo-dočnost gleda ves svet!“ Po teh besedah se je prijazno poslovil. — „Lahko si mislite,“ zaključuje Matija svoj spis, „kako debelo sem po-gledal, ko mi je zvečer planšarica Ančka povedala, da gospod, ki sem ž njim govoril, ni bil nihče drugi kakor sam gospod župnik Finžgar.“ Viktor je risar, kaj vemo, kaj bo še iz njega! V nalogi mi je opisal tole zgodbo: „Spoznati moža — umetnika, ki ustvarja življe-nje iz mrtvega kamna, barv ali samo s svinčnikom, je bila moja vroča želja in središče vseh mojih svetlih otroških sanj. Svečan ob-

čutek me je navdajal, ko sem prvič stopal proti ateljeju akademskega slikarja Hinka Smrekarja. Visoki, trepetajoči topoli so strmeli pod sončno pomladno nebo. Ob peščeni poti je raslo grmičevje z rumenim cvetjem, ki se je vsipalo na tla. — Potrkal sem. Odprl mi je Smrekar sam. — Noga mi je zastala. Po stenah so visele slike vseh velikosti. Nisem se jih mogel nagledati. — Umetnik mi je govoril o slovenski likovni umetnosti, ki preživlja težke čase, skoro ne boljših od onih pred svetovno vojno. — „Kako, da Vas najbolj veseli risati komične prizore?“ sem ga vprašal. „To mi je edino razvedrilo v današnjih žalostnih časih. Bede je že v svetu preveč. Čemu bi jo še upodabljali!“ — Prižgal je špirit v samovarju in segrel skodelico kave. „Večerja slovenskega umetnika!“ se je nasmehnil. Jaz pa sem občutil trpkost njegovih besed in spomnil sem se nesrečne usode slovenskega umetnika Groharja. — Z žalostnim srcem sem se poslovil.“

Franc se je poznal s patrom Hugolinom Sattnerjem. V nalogi pripoveduje, kako so se ministranti vselej prerekali, ker mu nihče ni hotel streči. Starček je pač počasi maševal. Franc se je včasih premagal, a dosti volje tudi on ni imel. Ko je nekega dne izvedel, da je skladatelj zbolel, se je razveselil. Kmalu zatem je zbolel tudi sam. Dva meseca je ležal v postelji. Ko je nato zopet prišel v zakristijo, je izvedel, da leži pater Hugolin na mrtvaškem odru. „Nekaj časa sem ugibal,“ piše Franc, „ali bi ga šel kropit ali ne. Slednjič sem šel. Ko sem ga zagledal mrtvega in vsega belega, se mi je v duši oglasila pekoča vest. Najrajši bi bil zajokal naglas. Tako lepega in svežega, kakor je ležal na mrtvaškem odru, nisem videl nikoli.“

Lojzetova sestrična je znana z Župančičem in nekoč ga je bila naprosila za podpis v knjigo. Ko ga je šla iskat, je vzela Lojzeta s sabo. „Ko sva zavila na stopnice,“ pripoveduje Lojze, „jih ni hotelo biti konec. Bila sva zelo razburjena. Sestrična je bila radovedna, kaj ji je pesnik napisal, mene je pa strašno zanimalo, kakšen je neki ta slaven mož. Slednjič sva prišla do vrat in pozvonila. Služkinja nama je odprla, pri steklenih vratih na levo pa se je nenadoma prikazal — Oton Župančič. Lasje so mu bili rdečkasti in zelo vihravi, obraz pa suh, zaskrbljen, a vendar nenavadno prijazen. Povabil naju je v sobo in sam prebral verze, ki jih je bil napisal sestrični. Začel je z nizkim glasom, ki se mi je zdel skoro sramežljiv:

„Zvesto iz roke v roko, iz roda v rod

bi knjiga mogla najti lepšo pot?

Ta k Fides je prišla od mame stare,

res fidei comissum familiare.“

Poslovila sva se in vsa omotična hitela čez stopnice.“

Stanko je doma od Sv. Gregorja. Kot birmanec je moral rajnemu škofu Bonaventuri v domačem kraju deklamirati pozdravno pesem. Škofu je bil pogumni fantič najbrž všeč. Ljubeznivo se mu je nasmehnil in ga vprašal po imenu. Ko mu je Stanko odgovoril, mu je velel moliti vero. Odmolil jo je brez napake. „Nato me je škof vprašal, če znam deset božjih zapovedi,“ nadaljuje Stanko. „Kar lasje so mi

šli pokonci. Ravno teh nisem znal. Zbral sem ves pogum in prve štiri srečno povedal, tedaj pa se mi je začelo na vso moč zatikati. Toda škof mi ni zameril. Dejal je, da si jih bom, ko bom večji, laže zapomnil. Nato mi je podal roko in odšel v župnišče. — Pred ljudmi me je bilo zelo sram, ker sem se tako slabo odrezal, v sebi sem bil pa le ponosen, da sem govoril s samim škofom.“

Benedikt je opisal obisk pri **Jakopiču**. „Na pragu v njegovo stanovanje mi je zastala noga. Po stenah so visele krasne slike. Kar požiral sem jih z očmi in si želel, da bi bil tudi sam umetnik. — Jakopič me je opazoval. Slednjič je pristopil k meni in me peljal k steni. Opazil je bil namreč, da sem se zagledal v sliko, ki predstavlja temno postavo, ogrnjeno s svetlim stiletom v roki. Rekel je, da je to ena njegovih najljubših slik in se imenuje „Izgubljena duša.“ Nato sta s starim očetom obujala spomine na čas, ko je „Izgubljena duša“ nastala, in Jakopič je rekel: „Trideset let je minilo. Rihard Jakopič pa še vedno stoji v soncu — še vedno z jeklom v roki in „Izgubljeni duši“ tulijo: Hosana!“

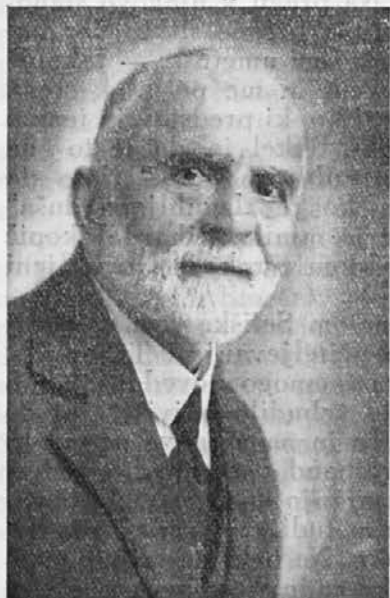
Ferdinand se je nekoč seznanil s **Toneto Seliškarjem**. Pisatelj mu je mnogo pripovedoval o letih svojega učiteljevanja v Trbovljah. Zelo je hvalil trboveljske otroke, vedel pa mnogo povedati tudi o trpljenju trboveljskih rudarjev, ki mu je vzbudilo najvišji čut do revežev. Pomaga jim, kjerkoli le more. „To in pa njegove pesmi, ki opisujejo bedo ubogih rudarjev,“ piše Ferdinand, „so vzbudile tudi v meni nesebično ljubezen do siromakov in mržnjo do trdosrčnih bogatašev. Če srečam poslej reveža, mu podarim tudi svoj zadnji dinar.“

Iztok se je nekoč vozil z očetom v vlaku. Na neki postaji je vstopil slovnica **Breznik**, ki je bil očetov sošolec, in stara znanca sta se pričela veselo razgovarjati. „Pazno sem ga poslušal ter si vroče želel, da bi me ne ogovoril,“ piše Iztok. „Za vsako besedo me bo obrenkal,“ sem si mislil. Toda moja želja ni nič pomagala. Kmalu me je nagovoril in odgovarjal sem z vso pazljivostjo. Ko je izstopil, sem se kar od-dahnil. Udarci vlaka pa so mi peli: Uči se, uči se slovnice, da te ne bo sram!“

Ivan se je lani s prijateljem napotil na Stol. Na vlaku ju je ogovoril starejši gospod. Kmalu sta spoznala, da je zelo učen in da natančno pozna naše planine. „Ko naju je čisto po domače izpraševal o šoli, profesorjih, „cvekih“ itd., sva se kmalu opogumila in ga prosila, če smeva z njim, kajti bil je tudi namenjen na Stol. Dovolil nama je in naju vso pot zabaval z zanimivimi zgodbami z raznih potovanj. Ko smo se naslednjega dne v koči na Stolu poslovili, nama je povedal, da je profesor **Janko Mlakar**. — Skoraj bi nama bilo sapa zaprlo. Saj ta je vendar pisal v Mentor! — Vesela, da sva spoznala tako imenitnega gospoda, sva se še dolgo razgovarjala o njem.“

Obiski pri naših upokojenih profesorjih

5. Pri g. vladnem svetniku Emiljanu Lileku, gimnazijskemu ravnatelju v. p.

Pred dvema letoma (1935) je v Celju izšla (v II. popravljeni in pomnoženi izdaji) knjiga: „Slovenski v tujini službujoči šolniki.“ Tu beremo dolgo, dolgo vrsto imen in deloma življenjepisov slovenskih profesorjev in učiteljev, ki so v 18. in 19. stoletju in še v sedanjem do najnovejšega časa službovali izven Slovenije: v Bosni in Hercegovini, na Hrvaškem, v Bolgariji, Rusiji, na Češkem in Moravskem, na Dunaju itd. itd. Med temi šolniki zavzema posebno mesto pisatelj knjige sam, g. E. Lilek, ki je — rojen 15. oktobra 1851 v župniji Sv. Rupert v Slov. Goricah, je torej starosta slovenskih profesorjev — služboval v Wiener Neustadtu, v Gradcu, polnih 19 let na vel. gimnaziji v Sarajevu (1883—1902), 7 let v Zadru, naposled kot vodja slov. samostojnih gimn. razredov v Celju (1909—1918) ter eno leto kot

direktor nove slov. drž. gimnazije, bil l. 1924. po 49 letih službovanja upokojen. Za 80 letnico rojstva so se ga z največjo hvaležnostjo spominjali razni odlični možje in bivši učenci v Wiener Neustadtu, Sarajevu in Zadru; še pred kratkim — 6. decembra letos — ga je obiskal naš minister za telesno vzgojo dr. Miletić, Hrvat, ki je bil štiri leta v Zadru njegov učenec.

Dne 2. decembra letos sem g. svetnika obiskal v Celju. G. profesor C. mi je pripravil pot do njega. Ko sem g. svetniku povedal, da sem dobro preštudiral, kar je g. dir. Šlebinger o njem zapisal v Slov. biogr. leksikonu, in torej poznam vsaj naslove njegovih mnogoštevilnih del in spisov, sem ga prosil, naj mi kaj pove iz svojega življenja, česar še ne najdemo nikjer zapisanega.

G. svetnik mi je ljubeznivo in z vso prirojeno mu živahnostjo ustregel. V govoru se mu pozna zanimivo prleško narečje. Razgovarjala sva se skoro dve uri. Vse to moram zgnesti v par vrstic:

„Moj oče je bil oskrbnik v gradu Hrastovcu. Ljudsko šolo sem pričel obiskovati pri Sv. Lenartu in potem v Ptuj. Bilo je vse nemško. Tudi jaz bi se bil morda ponemčil, da se ni zgodilo nekaj posebnega. V prvi gimn. razred sem prišel v jeseni l. 1863. v Maribor. Ko so nas profesorji razdeljevali, kateri naj gre v nemški, kateri v slo-

venski oddelek, me je prof. Josip Šuman prijel za rame: „Ti greš v slovenski oddelek!“ Tako se je odločila moja usoda.“

„Joj! Direktor Josip Šuman je bil v š. l. 1886/87 tudi naš profesor za grščino v Ljubljani. Vsi se ga z veseljem spominjamo kot izbornega pedagoga.“

„Sprva se nisem rad učil, rajši bi bil šel v trgovino. V tretjem gimnazijskem razredu se je spet zgodilo nekaj posebnega: pred uro smo se pobje nekaj rvali med seboj; eden je mene zagnal na tla; vstopil je profesor; kaznovali pa so samo mene, dali so mi ob koncu polletja dve dvojki in še v vedenju entsprechend. Bila je očitna krivica. Vse se je v meni upiralo. Vpričo razrednika sem spričevalo raztrgal. Razrednik je to videl, a molčal.“

„O, g. svétnik, ta dogodek je pa zelo značilen za vse Vaše poznejše življenje: ex ungue leonem! Oster čut za pravičnost in poštenje se javlja v vseh Vaših spisih.“

„V polemiki zoper kult Zrinjskega in Frankopana so mi Hrvatje očitali pristranost. A doslej še nihče ni ovrigel mojih pomislekov. Pa naj nadaljujem! Za tisti dve dvojki sem se nad svojimi profesorji maščeval s tem, da so mi v 4. gimn. r. morali dati — odliko. V višji gimnaziji nam je prof. Janko Pajk razlagal srbske narodne pesmi. Takrat sem se vnel za srbstvo.“

„O, po tisti Pajkovi knjižici sem tudi jaz kot tretješolček začel brati srbske narodne pesmi.“

„Na univerzi v Gradcu sem imel za profesorja tudi slavnega Joh. Bapt. Weissa, pisatelja svetovne zgodovine v 22 zvezkih. Po ab-solutoriju sem dve leti (1875—1877) služboval v Wiener Neustadtu. Ondi smo Slovani imeli svoj krožek; prijetno sem tedaj občeval s prof. Šukljem in prof. dr. Detelo, ki sta že oba mrtva. Kakor so Nemci ta dva zvali „die Slawenapostel Cyrillus und Methodius“, so tudi meni zaradi mojega navdušenja za trpeče brate v Bosni in Hercegovini vzdeli priimek „Ljubibratić“ po hercegovskem vstašu Miću Ljubibratiću. Tega se spominja tudi Fr. Šuklje v svojih „Sodobnikih“. In zgodilo se je nekaj čudovitega. L. 1885. sem prišel na gimnazijo v Sarajevo. Naravno, da učencev nisem takoj poznal. Ko mi eden v klopi lepo zna in odgovarja, ga kar tako vprašam, kako se zove. „Ljubibratić!“ mi odgovori. Čudno me je presunilo to ime. Kar objel sem dečka pred vsem razredom. Bil mi je poslej res kakor mlajši brat. Ko sem proučeval žitje in bitje Bosancev, mi je ta dečko posredoval dostop v družine, ki ga brez njega ne bi bil dobil. Danes je ta moj bivši ljubi učenec spoštovan senator Jugoslavije dr. Savo Ljubibratić! Za mojo 80 letnico je priobčil v Kalendaru Prosvete (Sarajevo, 1931) najvažnejšem prosvetnem srbskem društvu v Bosni) obširen članek o meni v imenu vseh bivših mojih srbskih dijakov in v samih superlativih.“

„Pa gotovo zasluženi, g. svétnik!“

„Ne vem; res pa je, da sem — kakor piše g. senator „svakom prilikom upućivao i savetovao dake, da čuvaju zdravlje i moralnu čistoću“. Izmed premnogih mojih sarajevskih dijakov jih je šest,

ki so postali ministri v naši Jugoslaviji: Šefkija Gluhic, dr. H. Hrasnica, dr. Milan Srskič, dr. Vl. Andrić, dr. Mehmed Spaho, dr. Hamdija Karamahmedović.“

„Če primerjamo, g. svetnik, Šlebingerjev članek o Vas ter Vašo knjigo o slov. šolnikih v tujini ter še nekatere ustne podatke, bi — ne glede na Vaše nad vse plodno delo v šoli skozi toliko let — čitateljem Mentorja pokazal na tri glavne vrhove Vašega delovanja za našo ožjo in širšo domovino:

Še ko je bilo nemštvo v Avstriji vsemogočno in smo se dijaki učili zgodovine iz Gindelyja, Hannacka, Weinzerla i. dr., kjer ni stalo o Jugoslovanih nič, ste Vi prvi l. 1902. spisali zgodovinske učbenike srednjega veka za višje in nižje razrede, kakršni so potrebni v jugoslovanskih krajih;

ste v letih 1914—18, ko so Nemci hoteli celjsko slovensko nižjo gimnazijo za zmerom spraviti in izbrisati, kot vodja slovenskih razredov s svojo odločnostjo te razrede rešili in ob prevratu nemško gimnazijo spremenili v slovensko;

napram grdi psovki hrvatskega frankovskega lista, ki je l. 1929. pisal, da so „svi slovenski profesorji, koji su služili među Hrvatima bili nemčurji“ (Slov. šolniki v tujini, str. 52) ste spisali z upravičenim ogorčenjem in pravicoljubljem plamtečo apologijo v svoji omenjeni knjigi.“

„O teh svojih vrhovih zares nisem še razmišljal; če me tako predstavite mladim čitateljem Mentorja, tudi prav. Lahko pa pristavite, da kljub svojim šestinosemdesetim letom ne neham delati: v kavarni vsak dan preberem kopico listov, ker jih kot zgodovinar moram, v razvedrilo nekaj časa igram šah, ves ostali čas pa študiram in pišem, največ o zgodovinskih lažeh, ki jih doslej še ni nihče razkrinkal, v glavi imam tudi spis o carju Dušanu Silnem; dokazati hočem, da je on sam glavni krivec razpada carstva, ker se ni hotel nasloniti na zapad in na papeža.“

Rad bi bil g. svetniku še rekel, da je sicer nesrečen, ker je izgubil sina edinca v Karpatih in hčerko edinico, ki je bila že učiteljica, da je srečen, presrečen, ko ima toliko odličnih in tako hvaležnih učencev, toda spomnil sem se — ura je bila že dvanajst — kaj poreče njegova plemenita gospa soproga, da ji tako dolgo mučim gospoda. Z iskreno zahvalo za sprejem in z željo, da ga Bog ohrani tako čilega in čvrstega še do skrajne meje našega bitja in žitja, sem se poslovil.

Ljube Grozde:

Rad bi imel...

Rad bi imel kakor orel peroti,
da domovino bi vso preletel,
da se načudil bi njeni lepoti
in da zanjo še vse bolj bi se vnel.

Tja čez meje bi krivične poletel,
kjer moji bratje v okovih ječe,
bi jim bodrila in upa ponesel,
sladke tolažbe bi vлил jim v srce.

Sinji sport

3. Termika.

Vožnje z baloni so potrdile, da se zrak pod oblaki dviga navzgor. Saj oblak tudi nastane zaradi teh dvigajočih se struj. Nad žitnim poljem, nad pokošenim travnikom, nad skalnatim ali peščenim predelom se zrak zaradi odbite sončne toplote bolj segreje, kakor nad gozdom in močvirjem. Ker je topli zrak lažji od mrzlega, zato sili navzgor, kar mu pa brani mrzla plast, ki leži nad njim. Šele ko se zrak zadosti razgreje, predre mrzlo plast in se začne dvigati. S sabo potegne še nekaj zraka iz sosesčine in tako se dviga kot „termični vzgornik“.

Dan za dnem, kakor dolgo sije sonce, se ta igra ponavlja. Ker zrak ni povsod enako razgret, se na eni strani dviga s precejšnjo hitrostjo, na drugi strani pa pada. In prav letalci vedo, da je zrak ob lepih, sončnih dneh v višinah zelo razburkan, čeprav nas na zemlji božajo prijetne sapice in o kakšnem močnejšem vetru niti sledu ni.

Kadar ni vreme preveč suho, nastane nad termičnim vzgornikom bel oblak — kumulus. Zrak je skoraj vedno nekoliko vlažen, ker vsebuje vodne hlapce. Te hlapce posrka zrak, in sicer v tem večji množini, čim toplejši je. Tak s hlapi nasičen topel zrak se dviga v hladnejše plasti, kjer njegova temperatura vedno bolj pada. Zaradi majhnega pritiska se topli zrak razširi in se vedno bolj ohlajuje, dokler ne doseže kritične točke, ko ne more več obdržati v sebi množine hlapov. Ko se hlapci sprostijo, se spremenijo v silno majhne kapljice, ki se zaradi svoje drobnosti še vedno dvigajo. Ko se ta množica kapljic združi, nastane lep, bel, kopičast oblak „kumulus“. Na spodnji strani je tak oblak kakor odrezan; tam je dosežena kritična vzgornikova temperatura, ko mora oddati svoje bogastvo hlapov.

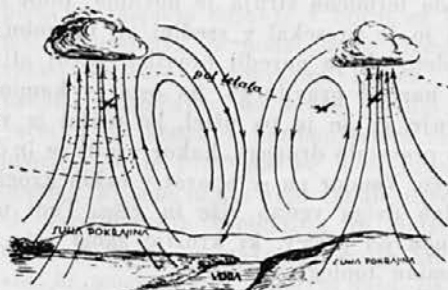
Pri ohlajevanju, oziroma spreminjanju vodenih par v kapljice, se sprosti neka množina toplote, ki sili navzgor. Tako nastanejo v notranjosti oblaka zelo močne struje, ki se dvigajo s hitrostjo do 40 m na sekundo, dočim znaša največja brzina vzgornika pod oblakom do 10 m na sekundo. Sedaj razumemo, zakaj premetava tudi težka letala, kadar letijo skozi kumuluse. Prav te kopaste oblake, katerim se pilot motornega letala izogiba, jadralni letalec išče.

Ko je nemški pilot Nehring z majhnim sportnim letalom, z ugasnjenim motorjem jadral pod kumulusom, je odprl novo pot jadralnemu letalstvu. In res so mu kmalu sledili jadralci. Znani nemški brezmotorni pilot Kronfeld je prvi s pomočjo termičnega vzgornika prejadral 150 km na ta način, da je letel od oblaka do oblaka. Tako se je jadralno letalstvo sprostilo pobočja in največ so k temu pripomogli — znanstveniki.

Sedaj bi marsikdo mislil, da termično jadranje v jasnem vremenu sploh ni mogoče, ker da kadar ni oblakov, tudi vzgornikov ni. Seveda so, samo da je jadralni let oz. jadranje ob takem vremenu neprimerno težje. Zrak je pač presuh, da bi se lahko vzgornik okronal z oblakom.

Upam, da vas bo zanimal opis takega leta:

Vitek ptič, z dolgimi prosojnimi krili

Zögling nad farno cerkvijo Nove vasi

loku obkroža grič in teče skozi vas, vidi senco svojega letala, ki se plazi po sončni dolini. Pod vznožjem griča ležijo žitna polja, ki se bleščijo v bledorumenem sijaju. Tja proti pobočju usmeri letalec svoj aparat. Toda zdi se, da je veter popolnoma zaspal. Letalo počasi pada. Griček se nekam hitro bliža, zato obrne pilot svoj aparat nazaj v dolino, da ne bi sedel na grič. Senca letala skače z drevesa na drevo in se plazi po travi, ožarjeni od sonca. Pilot je zaskrbljen. Ko je zavil od pobočja v dolino, je podrl vse mostove za sabo. Čez 2 ali 3 minute si bo že moral poiskati primerno mesto za pristanek. Kazalec variometra, ure, ki kaže za koliko pada ali se dviga, kaže neizpremenljivo na „pada“. Popolnoma negibno sedi pilot v svoji kabini. Medtem ko njegova roka avtomatično vodi krmilo in njegov pogled raziskuje pokrajino, začuti lahko drhtenje aparata in v istem trenutku se letalo nagne v ostrem zavoju, da bi ujelo nevidni zračni fantom. Tudi variometer kaže, da se letalo dviga, da je v objemu termičnega vzgornika. Toda termična struja je nevidna; pilot ne more vedeti, ali jo je presegel v sredini ali na robu. Tudi ne more vedeti, ali je naredil pravilen zavoj ali napačnega. Če je naredil pravega, bo ostal v kaminu dvigajoče se struje, če se je pa uštel, bo prišel iz vzgornika in ne bo preostalo drugega, kakor vrniti se in drugje poskušati srečo. Vendar pa se aparat v ozkih krogih ali bolj spiralah dviga vedno više in više. Tudi to se je človek naučil od ptičev, ki krožijo samo zato, da bi ostali v kaminu toplega zraka.

Dolgo časa so si ljudje trli glavo, zakaj jadrajo

čaka na vzlet. Priprave za start so gotove, moštvo, obstoječe iz 4 mož na obeh straneh gumijaste startne vrvi, čaka povelja. Končno se zasliši: „Pozor — vleci!“ 8 mož se pomakne naprej. Po nekaj sekundah pilot zakliče: „Teci!“ in fantje se spuste v tek kakor za stavo. Ko je startna vrv dovolj nategnjena, zakliče pilot fantu, ki še zadržuje letalo: „Spusti!“ Letalo zdrči po travi in se po par sekundah dvigne v zrak. Pilot je začutil samo kratek sunek in že je ptica zaplavala v zrak. Ozka krila letala drhtijo kakor v hrepenenju po nečem neskončnem, brezmejnem... Mirno zavije letalo in leti počasi vzdolž hriba, kakor da bi vedelo, da se mu nikamor ne mudi. Na koncu pobočja napravi letalec zavoj in letalo zaplava nad dolino.

Tiho žižvižga zrak skozi celulojno okno kabine in z enakomernim šumom boža krila. Pilot brezskrbno gleda, kako počasi drsijo pod njim polja, gozdovi, kako se rišejo temne sence na beli cesti, ki v velikem

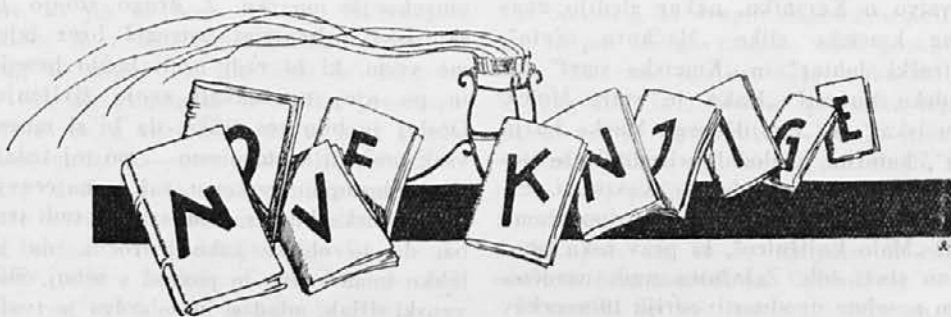

ptice samo v sončnih dneh in to šele takrat, kadar je sonce že precej visoko na nebu. Precej pozno so spoznali, da tu ne sodelujejo nobene nadnaravne sile, ampak da segrevajo od zemlje odbiti sončni žarki zrak, ki se začne dvigati navzgor, in da take struje omogočajo jadranje.

Veliki afriški jastrebi, ki so preleni, da bi mahali s krili, so se specializirali za termično jadranje. Če eden od njih naleti na vzgornik in se začne dvigati v krogih višje in višje, prilete k njemu njegovi tovariši, da bi tudi oni izrabili termično strujo. Neki angleški jadralni letalec pripoveduje, da so ga jastrebi že smatrali za svojega tovariša. Takoj ko je pričel krožiti v termičnem vzgorniku, so prileteli k njemu in se z njim dvigali v višave.

Krožiti in dvigati se, to že gre. Ne smemo pa pozabiti, da brezmotorno letalo drsi vedno navzdol. Počasi toda sigurno se približuje spodnjemu robu termične struje, dokler končno ne zdrсне iz nje in kazalec variometra zopet kaže na ničlo ali na „pada“.

Ker je letalo doseglo zadostno višino, je dana jadralcu možnost, da preleti več kilometrov v drsalnem letu do naslednjega vzgornika. Krožiš in dvigaš se — letiš preko pokrajine, pri tem počasi izgubljaš na višini, dokler te vzgornik zopet ne nese v višave. Slika daljinskega leta. Na ta način so preleteli že več sto kilometrov. Svetovni rekord imajo Rusi in sicer pilot Rastogner, ki je 27. maja 1. l. preletel 650 km.

France Bevk. Človek proti človeku. 1957. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Tiskarna sv. Cirila v Mariboru. Str. 408. Cena vez. din 70.—. S tem širokopoteznim romanom v štirih delih, ki je izhajal v Gorici v posameznih knjigah in ga je Bevk v III. zvezku svojih izbranih spisov strnil zdaj v celoto, je zajel zanimivo, dogodkovno polno obdobje 14. stoletja, ko so se furlanski plemiči z goriškim grofom Henrikom III. zarotili proti patriarhu Bertrandu, katerega so tudi ubili 6. junija 1550. Osrednja zgodba v tem pisanem mozaiku dogodkov je usoda cerkljanskega graščaka Borivoja in nje-

govih otrok: Irene, Jerka in izvenzakonskega Ambroža v zvezi s plemičem Friderikom de Portis in poljanskim „rdečim vragom“ Volderikom, ob katerih se zapleta in razpleta dejanje v borbi za Irene. Nazorno živo je podal Bevk srednjeveško obeležje v pokrajini, ljudeh, navadah in običajih, da bereš zgodbo od začetka do konca z nezmanjšanim zanimanjem in te prav nič ne moti licentia poetica, ki sem in tja radi fabule ustvari ob zgodovinskih osebnostih in dejstvih nove ali jih pa premakne po svoje. Edino, kar bi mogoče kdo želel, bi bilo, da bi pisatelj dahnil sicer lepemu jeziku več

srednjeveško starinskega. — Knjiga za-
služi, da jo tudi dijaštvu prav toplo pri-
poročamo.

**Janko Kersnik: Kmetske slike in ljud-
ske povesti.** Z uvodom in opombami pri-
redil prof. Ivan Kolar. Ljubljana 1937.
Založba tiskarne Merkur v Ljubljani, Str.
112. Cena broš. 15.—, vez. din 20.—. Knji-
žna založba tiskarne Merkur je pričela
pred nekaj leti v soglasju s srednješol-
skimi profesorji in po dogovoru s ti-
skarno Družbe sv. Mohorja (Cvetjel) iz-
dajati posebno serijo pomožnih šolskih
knjig. V Mali knjižnici, katere 8. zvezek
obsega Kersnika, prinaša klasike, doma-
če in tuje, in poljudne razprave. V tem
zvezku je prof. Kolar v uvodu označil
Kersnikovo življenje in delo, upoštevajoč
Priateljstvo monografijo in še novejšo
slovstvo o Kersniku, nakar sledijo zna-
čilne kmetske slike „Mačkova očeta“,
„Otroški dohtar“ in „Kmetska smrt“ ter
ljudske povesti „Kako je stari Molek
tatu iskal“ in „Znojilčevega Marka božja
pot“, katerim je dodal prireditelj še po-
trebne stvarne opombe. — Kakor „Cve-
jel iz domačih in tujih logov“ priporočamo
tudi „Malo knjižnico“, ki prav tako smo-
treno služi šoli. Založnica nudi naročni-
kom posebne ugodnosti: serija 10 zvezkov
velja 120 din, pri večjih šolskih naro-
čilih se dovoljuje tudi za iste zvezke še
poseben popust oziroma nagrada.

A. S. Puškin: Pravljica o carju Sultanu,
o njegovem sinu, slavnem in mogočnem
junaku knezu Gvidonu Saltanoviču in o
prekrasni carični Labodki. Poslovenil
Oton Župančič. Akademsko založba v
Ljubljani 1937. Tiskala tiskarna Veit in
drug na Viru. Cena din 38.—. Str. 42. —
To prelepo rusko pravljico, ki jo je pred
nekaj leti že prav lepo prelil v sloven-
ske verze Tine Debeljak v „Mladiki“, je
ob Puškinovi stoletnici smrti mojstrsko
poslovenil Župančič, opremil pa jo v
ruskem narodnem stilu njegov sin Marko.

Akademsko založba je s to izdajo napra-
vila naši mladini posebno veselje, a tudi
šoli je ustregla: v peti jo bodo gotovo le-
to za letom brali in se ob njej zavedali
prečudnih lepôt, ki jih diha tudi v naše
dni narodna pravljica.

Sveto pismo novega zakona. Prvi del:
Evangeliji in Apostolska dela. Drugi na-
tis. Priredili dr. Fr. Jere, dr. Gr. Pečjak,
dr. A. Snoj. Ljubljana, 1937. V založbi
škofijskega ordinarijata. Natisnila Jugo-
slovanska tiskarna v Ljubljani. Str. I-VIII
566. Cena broš. din 8.—, vez. v pergamoid
din 12.—. Knjiga knjig, ki smo jo z ve-
seljem pozdravili, ko smo jo v novem
lepem slovenskem prevodu in v lepi opre-
mi dobili l. 1925. Prireditelji so jo pre-
vedli res vzorno slovenski po najboljšem
grškem izvirniku ter dodali pod črto naj-
potrebnejše opazke. Z drugo izdajo je
škofijski ordinarijat ustregel brez izje-
me vsem, ki bi radi brali božjo besedo
in po njej uravnavali svoje življenje.
Doslej je bilo res težko, da bi si mogel
vsak omisliti sveto pismo — po tej izdaji
pa je dostopno vsakemu, saj je najcenej-
ša slovenska knjiga. Poudariti je tudi tre-
ba, da je oblika tako priročna, da jo
lahko imaš vedno in povsod s seboj. Slo-
venski dijak, mlad si in še dolga je tvoja
pot, na kateri boš še močno potreboval
opore. V svetem pismu jo najdeš, beseda
večne Modrosti te bo spremljala in ti
kazala za Njim in k Njemu, ki je Pot,
Resnica in Življenje.

Naj ne bo poslej dijaka, ki ne bi imel
svetega pisma. Izgovora glede cene ne bo
mogel imeti nihče, zlasti ne, ker je pri
naročilu najmanj 10 izvodov še 15% po-
pust. Naročajte si ga zato skupno. Naro-
ča se pri škofijskem ordinarijatu v Ljub-
ljani ali pa v Jugoslovanski knjigarni in
pri Ničmanu v Ljubljani. Lepšega darila
si pač ne more nihče želeti naj bo že ob
katerikoli priliki, saj je ta knjiga knjiga
za vse življenje!

Pomenki

I. S. Uprava mi je izročila Vaše pimo, na katero moram odgovoriti. Naslovljeno je bilo prav. Kar se tiče zunanosti lista ima pač govoriti uprava. Da se je jubilejnost prvega zvezka morala umakniti skromnosti naslednjih, so krive finance, preko katerih tudi uprava ob vsej dobri volji ne more. Glede vsebine: kar je uredništvo obljubilo, drži, kolikor dopušča prostor in kolikor dobi prispevkov, ki res spadajo v list. „Mentor“ je list mladine, ne pa biografski leksikon starih upokojenih profesorskih glav“, pravite. Res je list mladine, urednik misli pri izbiri gradiva vedno nanjo in bi dejal, da je poleg „profesorskih glav“ v njem le toliko sestavkov, ki zadovoljijo, kar mi pričajo dopisi iz drugih krajev. Iz dijaških vrst imate v listu pa tudi lepo število sotrudnikov, ki jih ne bom našteval in izdajal. Doslej so v letošnjih številkah napolnili vsaj 40 strani! In jih bodo še! Mogoče je res, da Pomenkar nekoliko prestrogo rešeta vse, a verjemite, da to ni v škodo vsem onim, ki resno stremijo, da bi se kdaj uveljavili v naši književnosti. — Vašo vneto pa moram pohvaliti. Upam, da boste vzdržali letošnje število naročnikov tudi v bodoče. Če bi bilo povsod tako — nekod je seveda še večje — potem bi se „Mentor“ lahko postavil in razmahnil!

Danilo. Vaše tekoče verze iz razrednega življenja sem z zanimanjem prebral in bi rad kar po vrsti vse priobčil, če bi mi dovoljeval prostor, da bi mogli imeti v listu posebno poglavje za zabavo in kratek čas. Morda pa bom za prihodnji mesec le kaj izbral. Po tej Vaši pošiljki sodim, da imate gotovo spravljenih še mnogo drugačnih pesmi, ki bi mi prišle prav. Ali bi mi ne mogli pošiljati tudi onega lista „Z naših poljan“?

V. K. „Zakaj?“, „Spomini“ in „Nocoj“ — da bi bila oblika res oblika! Kakor je videti, se ne zmenite dosti zanje. Mor-

da pa se niti ne zavedate, kakšne važnosti je? Saj ne gre za kalupe, ki bi se jih morali držati, a kjer ni skladnosti med vsebino in izrazom, o pravi pesmi še ne moremo govoriti. Povem Vam pa tudi, da se vsega tega ne boste mogli naučiti, če predelate vse poetike in metrike, ako Vam ni dano. — „Beračevo“ in „Zaman“ ste pač dostavili, da ste napolnili stran. Da sem prestrog? No, pa pošljite še kaj, ker sodim, da te Vaše pesmi niso bile ne prve ne zadnje!

Stojan. Izmed poslanih pesmi sta najboljši Spokorjenec in Veselje, ki bi pa le še potrebovali pile. V drugih kažete pač smisel za oris in opazovanje, a podajate vse v takih vrstah, ki niso verzi, čeprav jih tako pišete. Pazite bolj na obliko in verz naj poje, poje! — Tudi bi Vas opozoril, da drugič znamkujte pošiljko: to pot ste na znamke čisto pozabili!

A. Nikar ne mislite, da je tako slabo. V „Legendi“ in „Slovesu“ je toliko lepega, da mi je resnično žal, ker je preabstraktno pisano. Ali ne bi poizkusili, da bi se bolj približali realnosti, kakor ste že nekoč tako sijajno zastavili. Vsekako pričakujem, da se še oglasite. Z zanimanjem bom zasledoval Vaš razvoj.

Dragotin. So kar dobre, le tuintam bo treba kaj malega pile. Upam, da se še kaj oglasite!

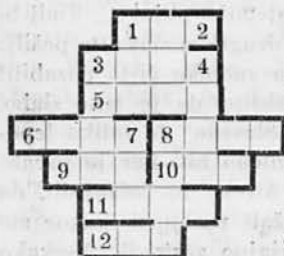
K. J. Nemara veste, da je Kette mojstrsko moderniziral sonet, a tako daleč kot Vi vendar ni šel. Če Vam že sonetna oblika ugaja, bi Vam svetoval, da se je strogo držite in ne eksperimentirajte tako neusmiljeno z njo! Vsebinsko bi bili obe pesmi kar dobri. Pošljite drugič kaj v običajnih kiticah, ki Vam ne bodo delale toliko preglavic, mogoče bo boljše. Tudi Vaše pismo ni bilo dovolj frankirano!

J. S. Vaši „Obmorski profili“ so prijetno pisani. Upam, da se mi do konca leta odpre toliko prostora, da jih priobčim.

Številčna križanka

Kaučič J., klas. gimn. v Ljubljani

Vodoravno: 1. Asirska sužnost, 3. drugo leto potrditve jezuitskega reda, 5. dveletnica smrti M. Korvina, 6. rojstvo sv. T. Akvinskega, 8. 11. vesoljni cerkv. zbor, 9. Asirci se polastijo Medije, 10. začetek pokristjanjenja Čehov, 11. začetek 15. ves. cerkv. zbora, 12. Al. Veliki pride v Jeruzalem.

Navpično: 1. smrt sv. Bonifacija, 2. Decij začne preganjati kristjane, 3. 9. ves. cerkveni zbor, 4. 12. ves. cerkv. zbor, 7. ustanovitev Rima, 8. začetek Balkanske vojne.

Posetnice

(Klant, K.-j.)

Nikola Kost
Nin

Vinko Pest
Sele

Rešitev zank in ugank

1. Latinski kvadrat: 1. Sator, 2. Arepo, 3. tenet, 4. opera, 5. rotas.

2. Posetnici: 1. Trgovski potnik, 2. narodni poslanec.

3. Mreža: Vsem ugankarjem vesel božič in srečno novo leto!

Vse so prav rešili: Klobovs Anton, osmošolec, Kranj; Stanko Kapš, Ljubljana; Borin, O., Tiselj Dominik, Oblak Stane, Starec France, Campa Franc, petošolci klasične gimn. v Ljubljani; Jalovec Maks, Kaučič Jože, dijaka klas. gimnazije v Ljubljani; Ada Rössmann, VI. razr., Dev. Marija v Polju; Slavka Langerholc, dijakinja, Novo mesto; Subic Peter, tretješolec klas. gimn. v Ljubljani; Grozde Lojze, in Petan Viktor, tretješolec, Marjanišče v Ljubljani; Jože Janežič, prvošolec, Kranj. Izžrebana je bila Ada Rössmann, ki dobi v upravi starejši letnik „Mentorja“. Nagrada za prihodnjč: Dr. Ivan Dolinar, Dobrava.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

**NOVE IN OPROŠČENE VLOGE
DIN 149.000.000.- SO VSAK ČAS
IN BREZ OMEJITVE IZPLAČ-
LJIVE. - ZA VSE VLOGE JAMČI**

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

ANTON SFILIGOJ

Ljubljana, Frančiškanska ulica

poleg frančiškanske cerkve, na-
sproti kavarni Union.

Ima vedno na zalogi:

Najlepšo izbiro devocionalij in
vse šolske in pisarniške potreb-
ščine, kakor šolske zvezke, vse
uradne listine, kuverte, črnila,
risalno orodje, tuše, risarske pa-
pirje, glavne blagajniške in
druge trgovske knjige, nalivna
peresa, tintnike, pisalne garni-
ture, pisemski papir itd.

Šolske potrebščine

kakor zvezke, ma-
pe, peresa navadna
in nalivna, svinčni-
ke, risalni papir in
risalno orodje, ak-
tovke, nahrbtnike
itd. nudi po konku-
renčno nizkih cenah

trgovina

H. Ničman

Ljubljana

Kopitarjeva ul. 2.

Tudi to morate vedeti!

Med najmanj upoštevanimi panogami našega narodnega gospodarstva je v krogih slovenskega izobraženstva zavarovalstvo. Ni čuda. Saj niti 40 let ni tega, ko je bila ta važna gospodarska panoga izključna domena nenarodnega kapitala. In vendar se zbirajo tu ogromna denarna sredstva, glede katerih slovenski gospodarstvenik ne more ostati ravnodušen. — Še manj je mogoče razumeti, da mnogi slovenski izobraženci še vedno dovolj resno ne pojmujejo narodnogospodarskega poslanstva

Vzajemne zavarovalnice

Mladina, ki boš v kratkem prevzela odgovornost za vso našo rast, vedi, da je narodno zavarovalstvo med najvažnejšimi narodnostnimi življenjskimi funkcijami!

Nova založba.

Ljubljana, Kongresni trg 19

Knjigarna

Vse šolske, leposlovne in znanstvene knjige.

Trgovina s pisarniškimi

potrebščinami

Tehnično in risalno orodje, barve, zvezki, nalivna peresa i.t.d.

Dijaki! Po najnižji ceni se Vam nudijo pomožne knjige: Kelemina, Literarna veda; Stala, Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih; Cankar, Uvod v likovno umetnost, izbrani prevodi iz klasičnega slovstva itd.

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

r. z. z n. z.,

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 6,
v lastni palači.

obrestuje hranilne vloge najugodnejše.

NOVE VLOGE
vsak čas razpoložljive obrestuje po 4⁰/₀, proti odpovedi 5⁰/₀.